

po gle di

Trrebalo bi da je normalno da se neko rodi, odraste, (koluje, o`eni, radi, izrodi potomke i na kraju umre u jednoj zemlji. Takve zemlje sasvim sigurno postoje, ali na{a se stalno menja -ak i da se ne maknemo iz mesta svog ro|enja. Nekima od nas toga bude pomalo dosta, pa odemo u svet. Kada sam ja oti{ao, shvatio sam koliko mi je zemlja bila mala. Moj oblazak je bio sasvim sigurno ubrzan posledicama ratova iz devedesetih i -esto sa gor-inom preispitujem tu svoju zemlju iz daleka. O-igledno na stvari gledam druga-ije nego kad sam bio "kod ku}e".

Meni je Petnica bila ku}a sve od avgusta 1991. kad sam gotovo nenajavljen banuo niotkud, zakasniv{i gotovo dva meseca na svoj letnji seminar zbog zlokobnog zveckanja oru`ja u rodnom gradu. No, iz sada{nje perspektive, -injenica da sam se osetio u Petnici kao kod ku}e, samo je posredno izazvana ratom. Ne{to drugo je dalo Petnici taj zna-aj, i poku{a}u da objasnim zbog -ega je Stanica ostavila dubok trag u mom `ivotu.

Poslednjih nekoliko godina proveo sam u SAD na doktorskim studijama iz matematike. Od dolaska ovde neprekidno razmi{ljam o zemlji koju sam ostavio iza sebe, pa nose{i breame tu|ih krivica, preispitujem {ta je bilo lepo i {ta sam odatle poneo. Najpovr{nija veza koja svakodnevno budi se}anja je pop-kultura. U`ivam u muzici, stripovima i filmu. Kao i mnogi iz moje generacije i ja ose}am dubok pozitivan uticaj doma}e pop kulture. No, na{i filmovi koji su prevedeni na engleski, pa i oni koji su dobili nagrade po velikim festivalima, govore o zemlji koju vekovima razaraju podele, sukobi i politi-ki eksperimenti. O estetskim kvalitetima tih filmova mo`e se diskutovati, ali meni je te{k}o ponositi se njima kao delom svog kulturnog oslonca, jer ne govore ni o -emu dobrom. Doma}a pop i rok muzika, u najboljem slu-aju ostavlja strance indiferentnim, ako ne nakon prvog slu{anja, a onda sasvim sigurno ubrzo potom. Mo`da je problem u stranim slu{aocima, a mo`da i mi pridajemo va`nost ne-emu {to nije dovoljno sna`no, ne-emu {to je veliko samo u na{im lokalnim dimenzijama.

Primetio sam da je od svih na{ih kulturnih proizvoda u svetu najcenjenija knjig`evnost. Iz najneobi-nijih kutaka globusa -esto -ujem ljude koji vrlo dobro znaju za Ki{a, Selimovi}a, Peki}a, a od skora stranci vole -itati i Dubravku Ugre{i}, Aleksandra Hemona i Zorana `ivkovi}a. Postoje oni koji su pro-itali gotovo sve na{e prevedene pisce. Jedan ameri-ki blog -ak planira staviti Selimovi}ev lik kao svoj za{titni znak. No, i tu je sli-an problem kao i sa filmovima. Ljudi svakako cene knjig`evne kvalitete, ali teme romana su -esto veoma gorke i opet je te{k}o ponositi se time. U predgovoru za anglo-ameri-ko izdanje "Grobica za Borisa Davidovi-a" iz 1980, Joseph Brodsky daje jednu crnu sliku o tada{njoj Jugoslaviji usudiv{i se -ak da predvi}a raspad po nacionalnim {avovima, mnogo pre nego {to se taj raspad desio i u doba kad je ve}ina nas verovala da `ivimo u sjajnoj zemlji. Brodsky je sa pravom osetio potrebu da pi{e o na{o}j zemlji na takav na-in, iako Ki{ova knjiga zapravo govori o Staljinovim Gulazima. Ja sada crvenim u dru{tvu kada se pominje na{a literatura. Voleo bih ne{to {to moju postojbinu prikazuje u lep{em svetlu.

Pa -ime ja onda da se ponosim? Postoji samo jedna tema koja izaziva pozor i divljenje me|u kolegama. To je Petnica. Ako niste znali, tako temeljito izgra|en program, objekat i okru`enje kakvo je Petni-ko, ne postoji nigde. I u razvijenim zemljama postoje programi za napredne u-enike, ali oni su u boljem slu-aju samo kratki kampovi ili izleti. Ono {to se nadarenima nudi u obi-nim srednjim {kolama je nedovoljno. Sistematski program zasnovan na sredi{njoj instituciji koja bi dovela nadarene u-enike u kontakt sa vrhunskim nau-nicima iz raznih oblasti san je mnogih nastavnika zainteresiranih za razvoj nau-ne misli kod mladih. ^ak i povr{an opis onoga {to se u Petnici radi, izaziva niz pitanja i interesa, pa se na kraju sve to pretvori u duga-ake razgovore koji se uvek zavr{e`eljom sagovornika da ne{to kao {to je Petnica zapo-nu i oni u svojoj sredini. Jedino {to ne mogu da im objasnim je kako je Petnica uspela opstati u kroni-nim besparicama i ostalim krizama, mada je evidentno da je za to zaslu`an entuzijazam, duh i spretnost tamo{njih ljudi. Jednostavno, predsedana za njihov entuzijazam i kreativnu sposobnost nema. Taj svoj entuzijazam i strast za nauku zaposleni u Petnici, kao i brojni saradnici i predava-i, prenose i na polaznike seminara, ali i jedni na druge.

Ja sam bio polaznik astronomije, iako sam na kraju doktorirao matematiku. Astronomija i posmatranje meteora mi je i dalje drag hobi, ali iz Petnice sam poneo mnogo vi{e. Petnica je duboko uticala na metodiku mog mi{ljenja ali i na interesovanje za {iroku lepezu nau-nih oblasti. Takvi kvaliteti omogu}uju mi danas da kao matemati-ar lako u-estvujem u razli-itim me|udisciplinarnim projektima. Taj obrazovni aspekt Petnice je izuzetan. Petnica o tome studiozno brine, ali ona ima i svoj odgovorni momenat, tako |e jedinstven, spontan i nenametljiv. Taj aspekt je ono {to nas, polaznike seminara, jednom za sva vremena -ini da se prepoznamo kao "petni-ani", a de{ava se nave-e ispod "pe-urke", ili u trenucima odmora pored jezera, kad se svira gitara i kada pri-amo o umetnosti i drugim slatkim `ivotnim stvarima.

Moj boravak u Petnici je vezan za period mra-nih devedesetih. Za razliku od ostatka zemlje, Petnica je tada bila jedno druga-ije mesto gde smo se ose}ali slobodni i stabilni. To je ostav{tina koju je Petnica -uvati -ak i kad do|u bolja vremena. Petnica je retka izuzetno pozitivna stvar potekla sa na{e grude, jedna od malobrojnih stvari kojima se mo`emo ponositi. To je jedini na{ film koji ima happy-end, jedini hit -ija se melodija razume svuda. Zato Petnica mora da traje, a traje}e jer su generacije koje je od{kolovala svesne va`nosti i uticaja koji je ona ostvarila.

Stanislav @abi}

U Valjevu pada ki{a. Tmurno je. Vidim to jo{ na ulasku u grad. Vra}am se u stvarnost. U Beograd. Vozim se u petni-kom kombiju i raspredam sa voza-em... kako je to kada se prejde -ovek od predjela, kako je ki{a "uhvatiti" arheologe {to odhoda{e do obli`njeg Mr-i}a... Govorim mu kako treba da saberem dojmjenja sopstvenog vremena u Petnici. I pitam se {ta da ka`em? Ne ose}am se veliko zato {to sam pone{to tokom ovih godina nau-ila. Nemam razloga da budem previ{e ponosna ili ohola. Zadovoljna sam godinama koje su ostale za mnom i koje se verovatno neobuzdano sunovra}uju ka budu}nosti. Kojim putem one idu? Kako vidim sada sopstvenu pro{lost, kako vidim pro{lost -ove-anstva? Imam li um za tako {iroku perspektivu?

Postoji jedna fotografija kod Savana, na kojoj se vidi silueta mog lica koje je zagledano u Svod. ^ini se da bih rado isko-ila iz tog prikaza i zagrlila stvarnost, da bih pobegla iz svake sobe u kojoj se na|em ne bih li osetila prostor koji nije ome|en zidovima.

Svako ima malu kutiju u kojoj se rodi. U{u-kanu, krasnu kutiju sa ogledalima kroz koju sagledava ponu|ene mu perspektive sopstvenih okvira. Sve dok jednog dana ne otkrije da kutija ima klju-aonicu. Jednog dana svako se dobro

zagleda u nju. Ljubi se sa njenim mehanizmom, moli je, ska-e na u{ima, igra se igre "-etiri vetra" ili "ru`okradice"- samo zbog jednog. Samo neke zajedno sa svojom nutrinom mala kutija izbaci napolje. Tada je polje nepregledno, pogled pun pozitivnog, sve je dosti`no. Planine su ponekad te{k}o prohodne, ali dobar je sve` planinski vazduh. Zahvali se -ovek {to je udostojen takvog vidika.

Jednog jutra probudim se u Petnici. Ni sama ne budem svesna {ta }u sve mo}i, {ta }u sve u-initi. Osetim dobar, o{tar dah nau-ne diskusije. Zaprepasti me {irina vidika. Po-nem da radim. Zaprepastim samu sebe. Dobro ispipam puls tla na kome stojim. Dobro pro-e{ljam }ume koje me okru`uju. Nau-im kuda su putevi. Obi|em obode provalija. Okupam se vi{e puta u jezeru sumnje. Saznam za pre-ice. Opijem se sa saputnicima. Sahranim neke od svojih prvoro|enih ideja. Opet nastavim da rekognosciram. Mome oku malo }e toga promaji.

Sudarim se jednog dana sa zidovima - ogledalima ove kutije u kojoj je sme{tena mala kutija sa po-etka pri-e. Vidim, ima kraja i ovom beskraju, ima kraja i ovom nepo-inu.

^ujem kako mi se kutija rasprskava. Jo{ uvek sam kalfa. Uskoro }u uleteti u novu kutiju. Mo`da jednom postanem majstor u svom poslu.

Monika Milosavljevi}

Slobodno mogu re}i da sam se u nekim trenucima ose}ala kao [erlok Holms, ali imala sam svest da je to {to radim valjano i zaista bitno, da moj, ma koliko skroman doprinos nauci, ipak ne{to zna-i. Tako je pro{lo ve} punih pet godina od kako sam prvi put do{la u Petnicu. Od po-etka me je interesovalo kako su ljudi pre nas `iveli, pa sam se prijavila za arheologiju. Tada, sa svojih petnaest godina, nisam znala ni -ime se ta-no arheologija bavi, kako se istra`uje, {ta se od mene o-ekuje i {ta bih ja mogla da uradim. Ve} posle prvog seminara sam se odu{evila radom u Petnici ali i odnosom predava-a, rukovodioca i saradnika prema nama. Sve mi je bilo novo i bilo mi je veoma stalo do toga da i dalje dolazim na seminare, te sam tako zdu{no prionula na svaki zadatak koji bi mi bio dodeljen. Bila sam `eljna znanja i shvatila sam da je Petnica jedinstveno mesto gde imam priliku da ostvarim neke svoje ideje i da se dru`im sa mladima koji dele ista interesovanja i istra`iva-ki entuzijazam. Nau-ila sam kako se odvojiti od {kolske monotonije, i uvu}i se u nau-ne probleme kojima se bave i priznati svetski stru-njaci. A onda, pored tolike nauke, izdvojene od {kole, ovde je bilo i mnogo mladih ljudi sli-nih shvatanja. Rodile su se prve ljubavi. Priznajem, bilo je i tu`nih trenutaka, kao kada se zavr{ava seminar na kome sam upoznala ba{ Njega. Taj neki, za mene savr`eni momak, nije bio arheolog i mislila sam da ga vi{e ne}u videti. Najlep{i dani odrastanja, i te prve, nezabornjavne ljubavi, desile su tu, u Petnici. Izme|u mnogih predavanja, samostalnih radova i prezentacija, i one pauze posle ru-ka bile su veoma zanimljive. Da ne pri-am o letnjim seminarima i bazenu. Nakon -etiri godine koje sam u Petnici provela kao u-enik, upisala sam fakultet i postala mla|i saradnik. Slobodno mogu re}i da su moji dolasci u Petnicu na seminare arheologije bili odlu-uju}i u izboru fakulteta i budu}eg zanimanja. Situacija je sada mnogo te`a. Privikavam se na -injenicu da je na meni da poma`em nekim novim u-enicima. I dalje, mo`da, postoji neka ljubav, ali biti polaznik je ne{to najlep{e. Petnica je i dalje pravi vulkan pozitivne energije i atmosfere koja me i dalje privla-i. Po{to ona zauzima bitno mesto u mom `ivotu, danas se trudim da i neke mla|e generacije koje su sada polaznici, osete svu posebnost ovog mesta koja se na kraju, ne mo`e re-ima opisati.

Ksenija Celner